

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ*

Ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς θρησκείας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, δὲν ἐπετεύχθη εὐχερῶς οὐδ' ἄνευ ἀγώνων καὶ παραχωρήσεων. Πᾶσα νέα θρησκεία δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς προηγηθείσης ἀποτόμως, προσκρούουσα δὲ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνης πολλάκις κλονίζεται ἐπικινδύνως καὶ καταρρέει πρὸ τοῦ ριζωθῆ. Ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ πέμπτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἡ τύχη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτο ἀμφίβολος ἔτι. Ἔδει οὐ μόνον νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ κατακλύσαντος τότε τὰ πνεύματα φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ τῶν Γνωστικῶν καὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν καὶ νὰ καταπνίξῃ τὰ σπέρματα τῶν παμπληθῶν δογματικῶν αἱρέσεων, αἵτινες ἐνωρὶς ἀναφυσῆσαι διέπρουν ἰσορροπικῶς καὶ ἐξησθένειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστρέψῃ τὰν λείψανον τῆς ἀρχαίας πολυθείας, εἰς ἣν μετ' ἐπιμονῆς ἐνέμενεν ὁ λαὸς καὶ πρὸ πάντων αἰ ἀγρόται. Διότι εἰς αὐτοὺς ἐφάνετο ἀκατάληπτόν τι καὶ καινοτάτεον ἢ νέα θρησκεία, ἀντικαθιστῶσα δι' ἀγνώστου κόσμου μεταφυσικῶν ἰσχυρῶν καὶ ἀφηρημένων τύπων τὴν προσωποποίησιν τῆς φύσεως, ἐφ' ἧς ἐδασίζετο ἡ πολύπλοκος καὶ πλουσία μυθολογία αὐτῶν, καὶ τὴν πομπῶδη καὶ εὐθυμον ἐξωτερικὴν αὐτῶν λατρείαν. Αἱ σύνοδοι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἱεράρχαι, κατιδόντες τὸ ἀνέφικτον τῆς καθάρσεως καὶ ἀμιγυὺς εἰσαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἠνέχθησαν τὴν διατήρησιν τῶν ἐκ τῆς πολυθείας ἐκπηγαζουσῶν παραδόσεων καὶ προλήψεων φροντίσαντες μόνον νὰ περιβάλλωσιν αὐτὰς διὰ χριστιανικοῦ καλύμματος. Μετὰ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἐκκλησία ἐδοκίμασε καὶ πάλιν νὰ ἀποσκορακίσῃ ὡς ἐκφύλους καὶ ἀσεβεῖς αὐτάς, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς ἀπέδρασαν τὸ πλεῖστον ἄγονοι, δι' ὅσας πρὸ πάντων ἐκ τε τῆς πολυχρονίου διατηρήσεώς των καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ κατέστησαν συμφυσεῖς αὐτῇ. Οὕτω δὲ περισώθησαν μέχρις ἡμῶν πλεῖστοι μῦθοι καὶ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας θρησκείας, τὰ μὲν μικρὸν παρηλλαγμένα καὶ εὐχερῶς διαγινωσκόμενα, τὰ δὲ ἀμυδρὰ μόνον ὑποκρύπτοντα ἵχνη τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καταγωγῆς.

*Υπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀρχικύντως περίεργος εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν

*) Ἐξημεροεὐθὴ ἐν «Ἐστί» 1876 τ. Α' σ. 268—271. Ἐκτενέστερος λόγος περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος γίνεται ἐν τῇ πραγματείᾳ Τὰ δημόδια ἑλληνικά ἔθνη καὶ περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου (Λαογραφ. 1913 τ. Α' σ. 185—235).

συναξαρίων, ἐν οἷς ἐναπεταμιεύθησαν πολλαὶ μυθολογικαὶ παραδόσεις ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον μεταπλασθεῖσαι. Ὁ διακεκριμένος Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ἀλφρέδος Μωρὺ ἐν ἰδίῳ περισπουδαστῷ *Δοκιμῷ περὶ τῶν μεσαιωνικῶν συναξαρίων* κατέδειξεν ὅποια ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης ὠφελήματα ζύγανται νὰ πορισθῶσιν ἢ συγκριτικὴ μυθολογία, ἢ ἀρχαιολογία καὶ αὐτὴ ἢ θεολογία. Ἐκτὸς ὅμως τῶν συναξαρίων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἀνακαθαρθῆ ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὑπάρχουσιν εὐσεβεῖς τοπικαὶ πρὸ πάντων παραδόσεις περὶ τοῦ βίου ἁγίων μὴ ἀποτεθησαυρισμένα: ἐν ταῖς συναξαρίοις, ἐν αἷς διασφύζονται, μικρὰν ὑποστάντες μεταβολήν, πολλοὶ ἀρχαῖοι μῦθοι. Μίαν τῶν παραδόσεων τούτων γνωστοτάτην καὶ λίαν διαδεδομένην, ἀναφερομένην εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν σήμερον.

Ἐν τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ ἀποτυπῶνται τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, καὶ ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἄθλοις αὐτοῦ ἀνευρίσκομεν τὰ χαρακτηριστικὰ πολλῶν ἡμιθέων τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας. Στρατιώτης τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας *τροπαιοφόρος μεγαλομάρτυς*, ἡ δὲ μνήμη του, τὴν 23 Ἀπριλίου ἐορτάζεται, πανηγυρίζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Βλάχων καὶ τῶν σλαβικῶν ἐθνῶν. Ταῦτα περὶ αὐτοῦ συναξάρια ἐνωρὶς ἀναμιχθέντα μετ' ἀρχαίους μύθους συντάσσονται, ὥπως συνδυασθῇ πρὸς ἀρχαίους ἥρωας καὶ τιμῆται ὑπὲρ πάντων ἑτέρων ἁγίων τοῦ χριστιανικοῦ εορτολογίου. «Δὲν ὑπάρχει χωρίον, λέγει ὁ Ἀγγλὸς Ricaut, κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, μὴ ἔχον ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου», χωρὶα δὲ ἄλλα ἀνεκλήρωτα εἶναι ἀφιερωμένα αὐτῷ, ὁμώνυμα τοῖς ἐν αὐτοῖς ἐκτισμένης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου. Ἐν γένει ὁ ἅγιος Γεώργιος θεωρεῖται προστάτης τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν πανηγυρίζουσι τὴν ἐορτὴν αὐτοῦ, καὶ ταύτην ἔχουσιν ὀρίσῃ ὥς ἡμέραν τῆς μεταδόσεώς των εἰς τὰς θερινὰς αὐτῶν νομάς· πρὸς δὲ καὶ οἱ ἄλεις ἐπιβιβαζόμενοι ἐπὶ τῶν πλοικρίων των ἐπικαλοῦνται πολλάκις τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, πρὸς ὃν ὅμως, ἂν ἡ ἄλεια ἀτυχῆς ἀποδῇ, πολλὰς ἐπιδαψιλεύουσιν ὕδρεις, ἐν αἷς καὶ τὸ ἐπίθετον *παξιμαδοκλέφτης*. Ἰδιάζουσιν τιμὴν ἀπολαμβάνει προσέτι ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις· ἐν Προύσῃ μάλιστα οἱ ἐκεῖ Ἀρμένιοι διηγοῦντο ἄλλοτε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ περιηγητοῦ Paul Lucas (1714), ὅτι ἐκάστην Παρασκευὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου ἤρχετο εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένην ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἱππεύς, ὁ ἅγιος Γεώργιος, καὶ ἐκτύπα πολλάκις διὰ τοῦ δόρατός του ἐν κοίλωμα εἰς τὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας.

Τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου πολλάκις ἐκόσμησε τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν καὶ τὰ *φλάμμουλα* τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων· εὐρίσκομεν δ' αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ βυζαντινὰ νομίσματα καὶ εἰς παράσημα εὐρωπαϊκῶν

κρατῶν. Παρὰ τοῖς καθολικοῖς δὲ χριστιανοῖς τὸ πρὸς τὸν ἅγιον Γεώργιον σέβας ἐπεξετάθη μέχρι τεραστίου πολλαπλασιασμοῦ αὐτοῦ· διότι, κατὰ τινὰ περίεργον στατιστικὴν, τριάκοντα τοῦ ἁγίου σώματα καὶ ἑνδεκα αὐτοῦ κεφαλὰι διατηροῦνται εἰσέτι εἰς διάφορα μοναστήρια τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ οἱ Τοῦρκοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ πολεμικοὶ ἱππεῖς ἢ Σπαῖδες, τιμῶσι καὶ σέβονται μεγάλως τὸν ἅγιον Γεώργιον θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν ἁγίων των πιστεύουσι δὲ ὅτι πλήρης ζωῆς διατρέχει εἰσέτι, ὡς οἱ πλάνητες τοῦ μεσαίωνος ἱππῶται, τὴν γῆν προστατεύων τὴν καταδυναστευομένην ἀθρότητα.

Ἡ παράδοσις, ἣν ἀνεφέραμεν, φέρεται εἰς δημοτικὰ κυρίως ἄσματα, ἅτινα, καίτοι ἡ γλῶσσα, τὸ ὕφος καὶ ἡ στιχουργία αὐτῶν καταδεικνύουσιν ὡς νεώτερα, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν συνταχθέντα ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς ἀρχικῆς παραδόσεως, ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ διαφόρους τόπους διαδόσεως, μαρτυρίων ἀσφαλῶν τῆς ἀρχαιότητος δημοτικοῦ τινος ἄσματος. Ἐχει δ' ἡ παράδοσις ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως·

Εἰς τινὰ μεγάλην πόλιν ἐφάνη ἐν θηρίον, ἐμφωλεῦσαν εἰς τὴν πηγὴν, ἀφ' ἧς ὁλόκληρος πόλις ὑδρεύετο· καὶ ἐκείναις δὲ εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ, ἂν δὲν τῷ πατρὶν τῶν τροφὴν ἓνα ἢ δύο ἀνθρώπους. Μὴ δυνάμενοι οἱ κάτοικοι νὰ πράξουν ἄλλως ἐρρίψαν κλήρους, ὅπως ἡ τύχη ὀρίσῃ τὴν βρῆαν τοῦ θηρίου· καὶ ὁ ἐλαχὺν εἰς τὴν προναγνὴ θυγατέρα τοῦ βασιλεῦς, ἣν τινὰ συνώδευσαν κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ πατρὸς τῆς μέχρι τῆς πηγῆς, ἐνθα προσέδεσαν αὐτὴν εἰς τοὺς σφοδρώτατον ἀλύσεων. Ἐν ᾧ δὲ ἡ κόρη δακρυρροοῦσα ἀνέμενε τὸν τρομερὸν θάνατον, ἐπεφάνη αἰφνης πρὸ αὐτῆς ὁ ἅγιος Γεώργιος, ἱππεύων ὠραῖον φαῖον ἵππον καὶ φέρων σπάθην καὶ δόρυ· ἡ νεᾶνις τὸν παρακαλεῖ νὰ φύγῃ, ὅπως μὴ γίνῃ καὶ αὐτὸς θυμὰ· ἀλλ' ὁ ἥρως μένει, καὶ ὅταν τὸ θηρίον ἀνέθορεν ἐκ τῆς πηγῆς χαῖρον ὅτι ἄφθονον εὗρισκε τροφήν, ὁ ἅγιος τὸ πληγώνει θανασίμως. Ἡ κόρη τότε τὸν παρακαλεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομά του, ὅπως ὁ βασιλεὺς πατήρ τῆς πλουσιοπαρόχως τὸν ἀνταμείψῃ, ὁ δὲ ἅγιος φανεροῦται εἰς αὐτὴν καὶ τὴν προτρέπει νὰ ἀνεγείρῃ μίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ παρὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν νὰ εἰκονισθῇ καὶ «ἓνα καθαλλάρη, ἄρματωμένον μὲ σπαθί καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.»

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἀναφέρεται ἀορίστως ὅτι ἐγένετο εἰς μίαν μεγάλην χώραν, μόνον δ' ἐν τινι κυπριακῷ ἄσματι ὀνομάζεται ἡ Βηρυτός, ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ὁ ἅγιος ἔκτεινε τὸν δράκοντα :

Καὶ τρεῖς ἡμέρας ἔκαμαν νὰ ρέξουν ἔς τὸ Βεροῦτιν
φουμίν, γερὸν, ἐν βρίσκαται ἐδῶ ἔς τὴν χώραν τούτην.
Φουμίν, γερὸν ἔχει πολὺν, ἀμὰ ἔν μακρὰ ἔς τὸ πλάτος,
καὶ μέσα ἑκατοίκησεν ἓνας μεγάλος δράκκος,
καὶ ἐν ἀφίνει τὸ γερὸν ἔς τὴν χώρα γιὰ νὰ πᾶσῃ κτλ.

Ἐδεικνύοντο μάλιστα ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Βηρυτοῦ τὸ παλάτιον

τοῦ βασιλέως, τὸ σπήλαιον τοῦ δράκοντος καὶ τὸ μέρος, ὅπου ἐξετίθεντο τὰ θύμματα αὐτοῦ· ἦτο δὲ καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένετο ὁ φόνος τοῦ δράκοντος. Ταῦτα πάντα λεπτομερῶς περιγράφουσιν ὁ Γάλλος Thevenot, οὗ ἡ περιήγησις ἐξεδόθη τῷ 1665, ὁ Ἄγγλος Monconys, ἰδὼν τὴν Βηρυτὸν τῷ 1647 καὶ ὁ περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας γράψας Ἄγγλος ἐπίσης Ricaut.

Ὁ μῦθος οὗτος προφανῶς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦ Περσέως, ἐλευθερώσαντος τὴν πρὸς βορὰν τοῦ κήτους ἐκτεθειμένην Ἀνδρομέδαν καὶ πρὸς τὸν ἐκ τούτου ἴσως μεταπλασθέντα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡσιόνης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι, κοινότατοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ πολλὰς παραλλαγὰς κατὰ τόπους ὑποστάντες, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ διατηρηθῶσι μέχρις ἡμῶν, ἀφοῦ διετηρήθησαν τοσοῦτοι ἄλλοι, ὀλιγώτερον διαδεδομένοι καὶ τοπικὸν μᾶλλον χαρακτῆρα φέροντες. Ὁ τρόπος δέ, μὲ τὸν ὅποιον οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, ὁ Γεώργιος Κωδινὸς ἰδίως, περιγράφουσιν εἰκόνας τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀφηγοῦνται, καταδεικνύει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἄλυσιν τὴν συνέχουσιν τὸν ἐλληνικὸν τοῦ Περσέως καὶ τὸν χριστιανικὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μῦθον.

Ἐν τούτοις ὁ μῦθος οὗτος, ἂν καὶ τὸσοῦτον γνωστός, δὲν ἀναφέρεται οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιότερων συναξαριστῶν καὶ βιογράφων, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Συμεῶνος τοῦ μεταγενέστερου καὶ Γρηγορίου τοῦ Κουπρίου, οὔτε ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν ἐν τοῖς *Μηναίοις* περιεχομένων βιογραφικῶν περὶ ἁγίων σημειώσεων, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ χριστιανικὴν μορφήν περιδληθέντα δὲν παρεδέχθη τὸν ἀρχαῖον μῦθον. Τούναντίον ἡ δυτικὴ παρέλαβεν αὐτὸν μετενεχθέντα ἴσως ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὡς τινες εἰκάζουσι, διότι τὸ πρῶτον συμπεριελήφθη ἐν τῇ *Χρυσῇ Βίβλῳ* τοῦ Βοραγίνου, συνταχθείση κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα· πάντες ὁμως σχεδὸν οἱ καθολικοὶ συναξαρισταί, προεξαρχόντων τῶν Βολλανδιστῶν καὶ τοῦ Βαρωνίου, παραδέχονται ὅτι ὑποκρύπτει συμβολικὴν ἔννοιαν, ἐξαιρουμένου δεισιδαίμονος τινος συγγραφέως μονογραφίας περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, πρότινων ἐτῶν ἐν Παρίσις ἐκδοθείσης, ὅστις διὰ γελοίων ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχεται ἱστορικῆς ἀληθείας.

Μυθολογήματα περὶ φόνων δράκόντων ὑπὸ ἁγίων ἀπαντῶνται παμπληθῆ ἐν τοῖς συναξαρίοις τῶν δυτικῶν, καὶ τούτων μακρὸν κατάλογον ἐδημοσίευσεν ὁ Μωρὺ ἐν τῷ προμνησθέντι συγγράμματί του. Εἰς δὲ τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὀλίγα τοιαῦτα εὑρηνται ἐπεισόδια, συνδεόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τοπικὰς παραδόσεις· οὕτω π. χ. ἐν Ἡπείρῳ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου, ἐν Ἐπιδαύρῳ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος, ἐν Ἀχαΐᾳ περὶ τοῦ θαυμασίου ὑπὸ τῆς ἁγίας εἰκόνης τῆς

Θεοτόκου ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ φόνου τοῦ δράκοντος, περὶ τοῦ ἁγίου Ὑπατίου καὶ τινων ἄλλων.

Ἐκτὸς τῶν χριστιανικῶν συναξαρίων ἀπαντῶμεν τὴν βάσιν τοῦ μύθου τούτου καὶ ἐν ταῖς μυθολογίαις ἔλθων σχεδὸν τῶν ἐθνῶν. Ἐν τῇ Μαχαβαράτα τῶν Ἰνδῶν βλέπομεν ἕνα τῶν Πανθοῦδων, τὸν ῥωμαλέον Βήμαν, παλαίοντα πρὸς τὸν δράκοντα Σάκαν, ὅστις ἀπῆλθε πρὸς τροφήν τοῦ ἕνα καθ' ἑκάστην ἀνθρωπον, παλαίοντα, ὅπως λυτρώσῃ βραχμᾶνά τινα ὀρίσθέντα διὰ τὸν δαίμονα. Ὁμοίᾳ εἶναι ἢ ἐν τῇ Ἑδδᾷ τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν ἀπελευθέρωσις τῆς Βρουγχίλδας ὑπὸ τοῦ Σιγφρείδου, ἧς ὁμοίαι διηγήσεις ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ μεταγενέστερα γερμανικὰ παραμύθια. Ἀνευρίσκομεν ἐπίσης τοιούτους μύθους ἐν ταῖς παραμυθίαις τῶν Βλάχων καὶ τῶν Σέρβων καὶ πρὸ πάντων ἐν ταῖς ἡμετέροις· ἐν δὲ ἁλθανικὸν παραμύθιον, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Χάν, διηγεῖται ἀπαράλλακτον τὸν μῦθον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τὰς ἱστορίας πολλῶν ἱπποτῶν ἀναφέρεται καὶ ὁ φόνος δράκοντος ὑπ' αὐτῶν. Περὶ τοῦ φόνου τοῦ ἀνδραγαθήματος ἐποίησεν ἐν τῇ *Ἑλευθερωθείσῃ Ἱερουσαλὴμ* ὁ Τάσσος, ὅστις φαίνεται ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ὁ Ἀρίστος ἐν τῇ *Μαινόμενῃ Οὐλάνῳ* του. Γνωστὴν πρὸς πάντας εἶναι ἡ ἱστορία τῆς μάχης τοῦ ἱπποτοῦ τοῦ τάγματός τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ μετὰ ταῦτα μεγάλου μαγίστου (1346—1353) Diodot de Guroh πρὸς δράκοντα κατερημοῦντα τὴν Ρόδον κατὰ τὸ 1342. Ἡ ἱστορία αὕτη γράφεται, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἀπεδείχθη, μυθώδης ἢ τοῦλάχιστον σιτηρίζεται ἐπὶ γεγονότος μυθικῶς διαπλασθέντος. Κατὰ τινα δὲ τραπεζουντίαν παράδοσιν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φαλμεράουερ, ὁ θεμελιωτὴς τοῦ βασιλείου τῆς Τραπεζοῦντος ἔκτεινε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας τρομερὸν τέρας παρὰ τινα πηγὴν, *Δρακοντοπέγαδο* ἔκτοτε κληθεῖσαν.

Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἁγίου Γεωργίου, φονεύοντος τὸν δράκοντα καὶ ἔχοντος πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονίδα ἐστεμμένην καὶ ἀλυσίδετον, ἦν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς εἰκονοστασίαις τῶν οἰκιῶν βλέπομεν, καίτοι καὶ παρὰ βυζαντινοῖς συνηθεστάτῃ, δὲν ἀνεγνωρίσθη ὁμῶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας· διότι ἐν τῇ *Ερμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς*, ἣτις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἴσως γράφεται ὑπὸ τινος Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀγράφων εἶναι τὸ μόνον ἐγχειρίδιον περὶ τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς ἐπὶ τῇ βάσει παραδόσεων καὶ τύπων παραδεδεγμένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας συνταχθέν, δὲν ἀναφέρεται ὁ ἐν χρήσει τύπος πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξ ἀρχαίου τύπου εἰκόνας καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀπεικόνισις ἐλήφθη. Καὶ πράγματι αἱ ἀρχαῖαι εἰκόνες, αἱ παριστώσαι τὸν Βελλεροφόντην κτείνοντα τὴν Χίμαιραν, παρουσιάζουσι καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Γεωργίου κτείνοντος τὸν δράκοντα. Μία πρὸ πάν-

των, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Jahn, εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν χριστιανικὴν. Ἡ Χίμικρα, ἀντικαθιστῶσα τὸν δράκοντα καὶ τούτῳ παρεμφερής, σπαίρει ὑπὸ τοῦς πόδας τοῦ ἵππου πληγεῖσα ὑπὸ τοῦ δόρατος τοῦ Βελλεροφόντου, ὅστις φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν ἀκτινωτὸν στέφανον, δι' οὗ ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῶν ἁγίων ἀπομιμουμένη τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης παραστάσεις πολλῶν θεοτήτων. Ἀντὶ δὲ τῆς ἀλυσιδέτου ἡγεμονίδος φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἀπεικονίσει ταύτῃ ἰσταμένη γυνή τις, ἄγνωστον ποῖα· ὀπισθεν δὲ νέος τις, ἴσως ὁδηγός, κάθηται ἀναλογῶν πρὸς τὸ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου παριστάμενον μαιράκιον, ὅπερ, κατὰ τι συναξάριον, αἰχμαλωτισθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνήρπασεν ὁ ἅγιος καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο νὰ κεράσῃ ἐν τῇ τραπέζῃ τὸν τοῦρκον αὐθέντην του καὶ τὸ ἔφερεν ἐν ἀκρεῖ θυμωσάτως εἰς τοὺς γονεῖς του. Κλάδοι δὲ δένδρων ἐν τῇ εἰκόνι δεικνύουσιν ἐπίσης, ὡς ἐν τῇ χριστιανικῇ, ὅτι ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἡ συμβολικὴ σημασία τοῦ μύθου εἶναι προφανής, ὅταν μάλιστα τὸν συνδυάσωμεν πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀρχαίους. Εἶναι ἤδη παραδεδεγμένον ὑπὸ τῆς συγκριτικῆς μυθολογίας ὅτι Πράξις, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Βελλεροφόντης, πρὸς οὓς ὁ ἅγιος Γεώργιος πολλὰ ἀπορροιάζει ὁμοιότητας, εἶναι θεότητες ἡλικαί, οἱ δὲ φόνοι θηρίων ἐκτελεστοῦν τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτὸς ἀντικαθιστῶν τὰ σκοτὶ τὴν ἰδέαν ταύτην ἐκτελεῖ πρᾶξις καὶ περὶ τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος Πύθωνος ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου μύθος, ἐξ οὗ ἴσως ἅπαντες οἱ λοιποὶ ἀπορρέουσιν.

Ἐν τῇ συμβολικῇ δὲ τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτὶ ἀείποτε συνδέονται πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν πνεῦμα· οὕτω δὲ ὁ δράκων καὶ ὁ ὄφις κατέστησαν τὸ σύμβολον τοῦ διαδόλου, ἥτοι τοῦ κακοῦ πνεύματος. Εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν κατήντησε καὶ ἡ λέξις Πύθων· «πνεῦμα Πύθωνος», ἥτοι διαβολικόν, λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων Πράξεις ὅτι εἶχε παιδίσκη τις προλέγουσα τὸ μέλλον. Ἐν τῷ κυπριακῷ ᾠσματι περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πάντοτε ὁ δράκων ἀποκαλεῖται **πονηρός**, τὸ δὲ ἐπίθετον τοῦτο συνήθως εἰς τὸν διάδολον ἀποδίδεται. Αἱ ἀκολουθίαι τοῦ ἁγίου Λονάτου καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐπίσης ταυτίζουσι τοὺς δράκοντας πρὸς τὸν δαίμονα καὶ ὑμνοῦσιν ὡς νίκην κατὰ τοῦ διαδόλου τὸν φόνον ἐκαίνων. Ἐκ τούτων κρίνων τις δὲν δύναται νὰ μὴ παραδεχθῇ ἀδιστακτικῶς ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν συναξαρίων ἀναφερόμενοι φόνοι δρακόντων ὑπὸ ἁγίων παριστῶσι τὴν νίκην, ἣν οὗτοι ἤραντο κατὰ τοῦ δαίμονος. Ἡ στενὴ συνάφεια τῶν ἰδεῶν τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ διαδόλου ἐν τε τῇ γλώσσῃ καὶ ἐν ταῖς δοξασίαις τῶν Χριστιανῶν ἐγέννησεν ἐνῶρīs παρὰ τῷ λαῷ χονδροειδεῖς παρανοήσεις· διότι φυσικῶς τῷ λόγῳ αὐτοῦ λαὸς ἐσύγχυσε τὸ σύμβολον μὲ τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον παρίστα αὐτὸ καὶ οἱ νενικημένοι ὄφεις, οἵτινες ἀπεικονίζον ἀλληγορικῶς τὴν ἥτταν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, κατήντησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὄφεις ἀληθεῖς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

